دەرسی 27

ڕەژی

ژن

دادە ڕۆژین و کاک سامان

دادە ڕۆژین و کاک سامان ژن و مێردن.
کاک سامان مێردی دادە ڕۆژینە.
دادە ڕۆژین و کاک سامان مامۆستای فێرگەن.
فێرگەی دادە ڕۆژین زۆر دوورە.
فێرگەی کاک سامان زۆر نزیکە.

ژیر

کاژین

کاژین کچی دادە ڕۆژین و کاک سامانە.
ژیر کوڕی دادە ڕۆژین و کاک سامانە.
کاژین کچێکی ڕووگەش و شادە.
ژیر کوڕێکی زانایە.
کاژین و ژیر ڕۆژانە دەچنە نزیک فێرگەی بابە و کایە دەکەن.

تەمرینی مامۆستا و قوتابی

□□□

ژ ژ ژ ژ ژ ژ

ژ ژ ژ ژ ژ ژ

ژ ژ ژ ژ ژ ژ

تەمرینی دەنگ و دەنگبزوین :

ژە ژا ژێ ژێـ ژوو ژی ژیـ ژوو ژۆ ژو

ژە ژا ژێ ژێـ ژوو ژی ژیـ ژوو ژۆ ژو

ژە ژا ژێ ژێـ ژوو ژی ژیـ ژوو ژۆ ژو

مامۆستا : چوار ڕستەکانی ژێرەوە بخوێننەوە و ئینجاماڵی خشتە بەتاڵەکان بە پیتی پێویست پڕ کەنەوە.

1ـ شارێکی مەزنی کوردستانە.

2ـ شارێکی جیرانی شاری سەقزە.

3ـ ناوی دایکی ژیرە.

4ـ ناوی مێردی دادە ڕۆژینە.

	ز		هـ	ســ
ن	ا		ۆ	بـ
ن	یـ		ۆ	ڕ
	ا	مـ	ا	ســ

ژان دەکا = دەیشێ

سۆران سەری ژان دەکا . = سۆران سەری دەیشێ .

سەبری چاوی ژان دەکا. = سەبری چاوی دەیشێ.

دادە ڕۆژین سەری ژان دەکا . دادە ڕۆژین سەری دەیشێ.

]□□[

دەبێ # نابێ

چاوی سەبری بە دەرمان باش دەبێ.

چاوی سەبری بە ماچ باش نابێ.

]□□[

باشە # باش نییە

دۆی دادە بۆ مام ئۆمەر باشە.

دۆی دادە بۆ وەستا مارف باش نییە.

]□□

دەبا # نابا

کانی نان و ئاو بۆ باوکی دەبا .

کانی دەرمان بۆ باوکی نابا .

]□□

کەمە # کەم نییە

دەسترەنجی کرێکار کەمە .

داهاتی زۆردار کەم نییە.

]□□

شوێنی بەتاڵی چوار ڕستەی ژێروو ، بە چوار وشەی خوارەوە پڕ کەوە :

1ـ کانی دەرمانی چاو بۆ باوکی ....
2ـ چاوی سەبری بە ماچ باش ....
3ـ دار ئاوی ....
4ـ داهاتی زۆردار کەم ....

دەوێ ــــ نییە ــــ نابا ــــ نابێ ــــ

میوە

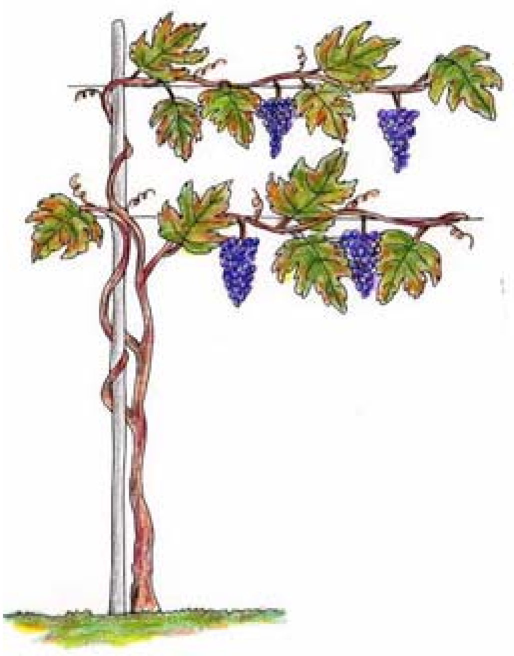

ترێ میوەیە .

سێو میوەیە .

مۆز میوەیە .

ترێ و سێو و مۆز میوەن .

- جێی بەتاڵی ڕستەکانی ژێروو بە وشەی پێویست پڕ کەوە:

1- دایکی زیبا جووتێک گوارەی بۆ زارا ....

2- سەقز شارێکی مەزنی ....

3- فەرید ئاگری کورە ....

4- وەستا مارف کوتک ....

5- سارا بۆ .... دەگری .

6- قادر و قاسم بۆقی سارا دەبەن و ....

7- کانی و باوکی ئێواران .... دێ .

8- دادە ڕۆژین دایکی کاژین و ....

ڕستە ساز بکە !

- ئایا دەتوانی لە ئەم چەند وشانەی ژێروو ، ڕستەیەک ساز بکەی ؟ ئەگەر توانیت ڕستەیان لێ ساز بکەیت، ڕستەکانت لە ژێرەوەی دێڕی خۆیاندا بنووسەوە. ئەگەر نەتزانی، سەیری لاپەڕەی خوارەوە بکە و فێر ببە :

سەگی - بە - مام بارام - دەوەڕێ - گورگی - کێوی - .

....

بێری - دەوەرێنێ - داران - میوەی .

....

کانی - ئاو - بادام - داری - دەدا .

....

ـ لە ژێرەوە ، دوو ڕستە لە بەرامبەری یەکتر دا نووسراون. مانای دوو ڕستەکان دەبی دژی یەکتر بن . بۆ وێنە :

دارا دار ئاو دەدا . سارا دار ئاو نادا.

ئێوەش ڕستەکان بخوێننەوە و بە یارمەتی وەرگرتن لە ڕستەی تەواو، ڕستە ناتەواوەکە بە وشەی پێویست پڕ کەنەوە.

1ـ کاک سارم دار ئاو دەدا.	مام بارام دار ئاو ....
2ـ چاوی سەبری ژان دەکا.	چاوی سامان ژان ....
3 ـ فەریدە نان و ئاو دەبا.	فەرید نان و ئاو ....
4 ـ بەژنی دارە چنار بەرزە.	بەژنی دارە سێو ....
5ـ فەرید کورە دەدەمێنێ.	فەریدە کورە ....

ڕستە ساز بکە !

ڕستەکانی لاپەڕەی پێشین ئەمانەن :

سەگی مام بارام بە گورگی کێوی دەوڕێ .
بێری میوەی داران دەوەرێنێ .
کانی داری بادام ئاو دەدا .

دەرسی 28

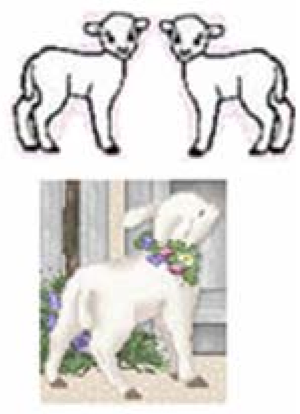

بەرخ

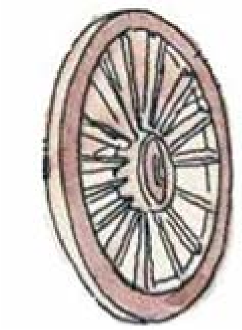

چەرخ

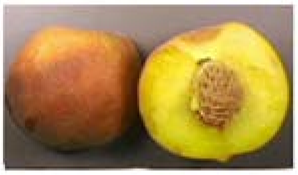

خۆخ

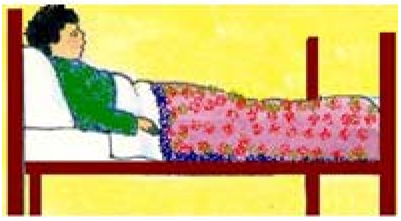

خەو

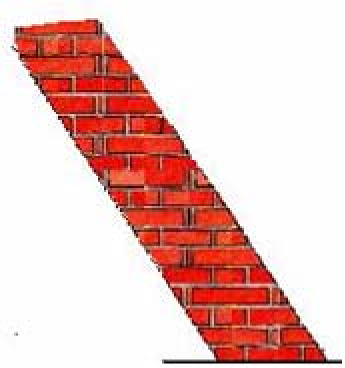

ڕاست

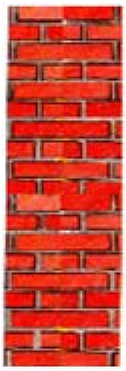

خوار

ساوان، کچی خاوەرخان و کاک فەرخەیە.

خاوەرخان و کاک فەرخە ژن و مێردن .
ساوان کچی خاوەرخان و کاک فەرخەیە.
ساوان وەک بەرخ ورد و نەرم و خوێن شیرینە.
خاوەرخان و کاک فەرخە کچی خۆیان زۆر خۆش دەوێ.
ساوان خۆشەویستی دایک و باوکە.

خوێندنگه

خاوەرخان مامۆستای خوێندنگەیە.
خوێندکارەکان مامۆستای خۆیان زۆر خۆش دەوێ.
خوێندنگەی خاوەرخان نزیکە.

خوێندکارەکان کایە دەکەن.

کاک فەرخە دارتاش و وەستاکارە.
کاک فەرخە چەرخی گاریّ ساز دەکاتەوە.
کاک فەرخە ڕۆژانە سیّ چەرخ ساز دەکاتەوە.
ڕێگای گوندەکان بۆ شار زۆر باش نییە ، بۆیە چەرخی گاریّ زۆر زوو دەشکیّ.

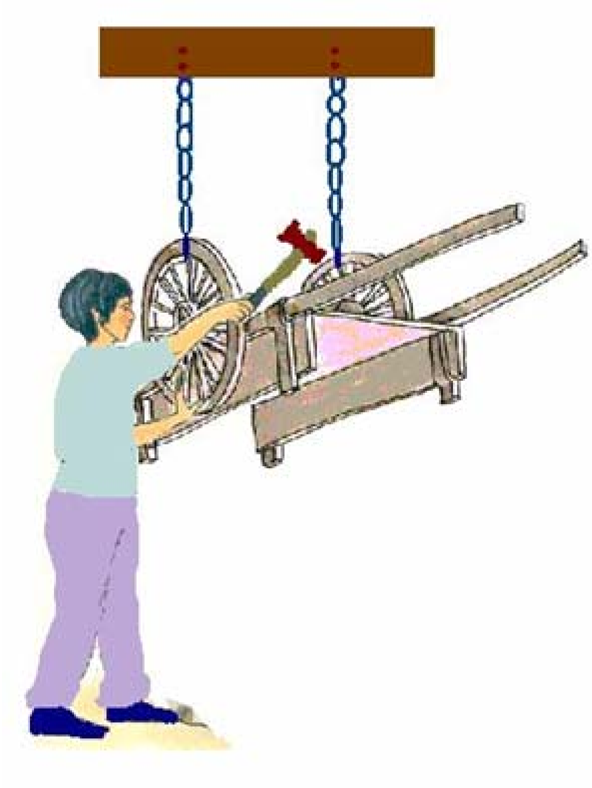

وەستا فەرخە

خوێندنگه

خوێندنگه جێی خوێندنه.
کوڕ و کچەکان دەرس دەخوێنن.
کوڕ و کچەکان خوێندکارن.
خوێندکارەکان مامۆستای خۆیان زۆر خۆش دەوێ.
خاوەرخان مامۆستای خۆشەویستی خوێندکارەکانه.
خوێندنگەکەی خاوەرخان زۆر نزیکه.

خاوەرخان و خوێندکارەکان خەریکی خوێندنن.

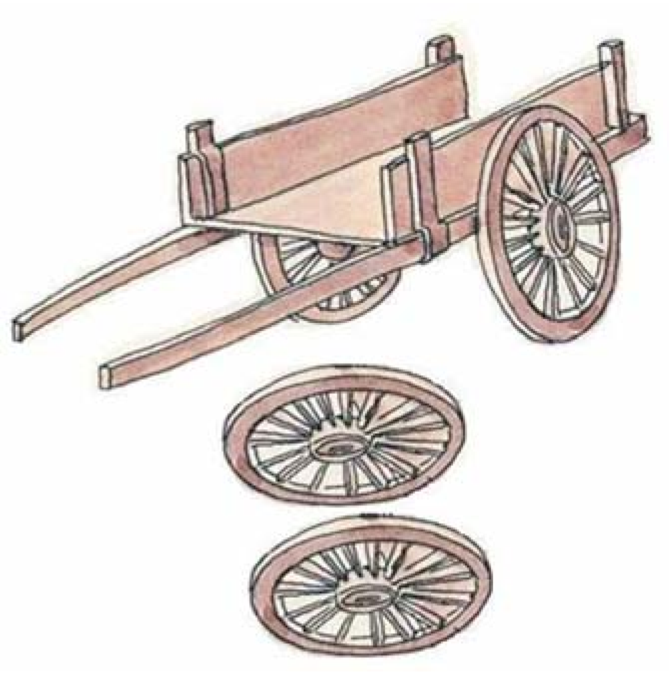

کارگای دارتاشی

کارگا، شوێنی کارکردنە.

وەستا فەرخە دارتاشە.

وەستا فەرخە چەرخ ساز دەکاتەوە .

ڕێگای گوندەکان ناخۆشە، بۆیە چەرخی گاریێ زۆر زوو دەشکێ. وەستا فەرخە کرێکارێکی ڕووخۆشە.

خـ خ

تەمرینی مامۆستا و قوتابی

▯▯

خـ خـ خـ خـ خـ خـ
خـ خـ خـ خـ خـ خـ
خـ خـ خـ خـ خـ خـ

خ خ خ خ خ خ
خ خ خ خ خ خ
خ خ خ خ خ خ

تەمرینی دەنگ و دەنگبزوێن :

خه خا خۆ خێـ خێ خوو خیـ خی خو
خه خا خۆ خێـ خێ خوو خیـ خی خو
خه خا خۆ خێـ خێ خوو خیـ خی خو

مامۆستا : لە نێوان دوو وشەی هاومانا دا ئەم نیشانەیە(=) و لە نێوانی دوو وشەی دژمانا دا ئەم نیشانەیە (#) دا بنێن.

شاد		ناشاد
خوار		ڕاست
چاک		باش
سارد		گەرم
ڕەق		نەرم
گوند		دێ
دوور		نزیک

□□

ـ ئەم وشانە بخوێنەوە و بڵێ دەنگی ئاخریان چییە .

بەرخ خۆخ شاخ گوند دێ شار چەرخ ساوان
خۆش خوێندن نووسین قاقەز قاز ڕێوی باران
کەروێشک کەوش گارێ دەنگ

□□

ـ ڕستەیەکمان لە ژێرەوە نووسیوە و وشەکەنمان بە جۆرێک شێواندووە ، کە بۆ ساخ کردنەوەیان پێویستە کەمێک بیر بکەینەوە. وشەکان بخوێنەوە و ئەگەر ڕستەکەت بۆ ساخ کرایەوە، لە نێو کەوانەکەی خوارەوە دا بینووسەوە.

چەرخی کاک ساز فەرخە گاریٚ دەکاتەوە .

(....)

□□□

ئەم ڕستەیە بخوێنەوە : ((خوێندنگەی خاوەرخان نزیکە .))

ئەم ڕستەیەش بخوێنەوە : ((خوێندنگەی دادە ڕۆژین دوورە .))

وشەی ((نزیک)) و وشەی ((دوور)) دژی یەکن.

ئێستا ئەم ڕسەتەیە بخوێنەوە :

((کاک سامان بە سواری گاریٚ دەچێتە گوندی گاگەش .))

هەر ئەم ڕستەیە دیسان بخوێنەوە:
((کاک سامان بە سواری گاریٚ دەچێتە دێی گاکەش.))

وشەی (گوند) و وشەی (دیٚ) ، دوو وشەی هاو مانان.

سەیری ئەم وشانە بکە و بڵێ ئایا ئەمانە دژمانان ، یان هاومانان :

شەو   ڕۆژ

سارد   گەرم

دەر   ژوور

□□□

ئەم ڕستانەی ژێروو بخوێنەوە و بە وشەی پێویست جێگای بەتاڵیان پڕ کەوە .

کاک فەرخە چەرخی گاریێ ساز ....

ڕێگای گوندەکان بۆ شار زۆر باش نییە ، بۆیە چەرخی گاریێ زۆر زوو ....

خوێندکارەکان مامۆستای خۆیان زۆر خۆش ....

دادە سەبری دوێنێ بۆقێکی بۆ سارا ....

قادر و قاسم بۆقەکەی سارایان برد و ....

مامەندە سوور دوو دەرمانی ....

- پرسیار و وەڵام :

مامۆستا :

1ـ گارێ چەند چەرخی هەیە ؟

2ـ دوو گارێ ، یەکیان هیچ چەرخی پێوە نییە و ئەوی تریان هەر دووک چەرخەکانی سازن؛ بە بڕوای ئێوە کامیان باشتر دەڕوا؟

3ـ قەڵەمەکەت لە سەر مێزەکەت دابنێ و پەنجەی دەستت بخەرە سەری و هەر وەک چەرخ بە سەر مێزەکە دا بیگەڕێنە ، ئێستا ئەم کارە دەگەڵ ڕاستە((خەت کێش) بکە و بیگەڕێنە ؛ کێهەیان باشتر دەڕوا؟

4 ـ لە ژێرەوە دوو تراکتۆران دەبینی؛ تۆ پێت وایە کامیان دەتوانێ بڕوات و کەمیان نا؟ بۆچی ؟

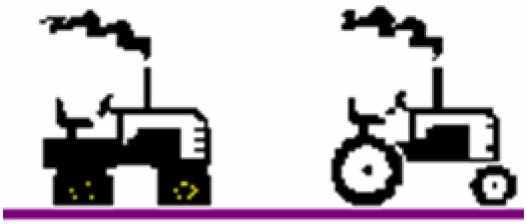

5ـ پەتی دارە خڕەکەی ژێرەوە لە دەست سارا دایە و ڕایدەکێشێ و، سەیوان پەتی تەختە پانەکەی گرتوە و دەیکێشێ، بە بڕوای تۆ، هی ئەوەی سارا توندتر دەڕوا یان هی سەیوان؟ بۆچی ؟!

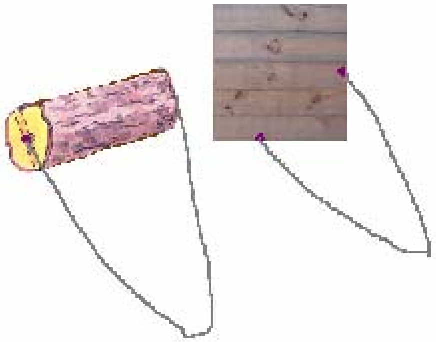

6ـ بەردێکی پان و سێوێکی سوور لە دوو لێژایی هەورازەخلیسکەیەک دا داندراون، ئەگەر هەر دوویان لە یەک کات دا بکەونە ڕێ، بە بڕوای تۆ کێهەیان دەیباتەوە؟ بۆچی ؟!

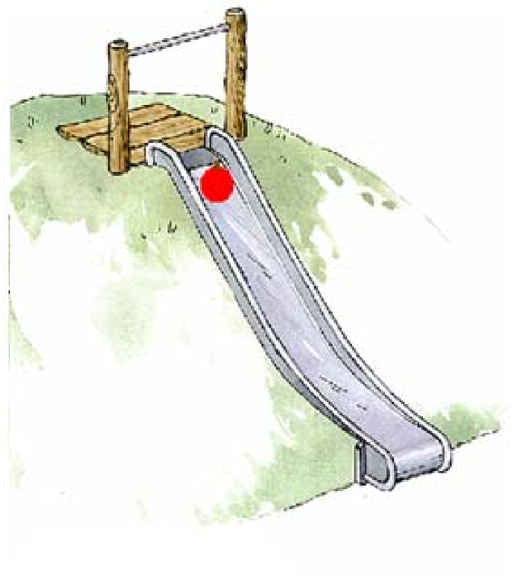

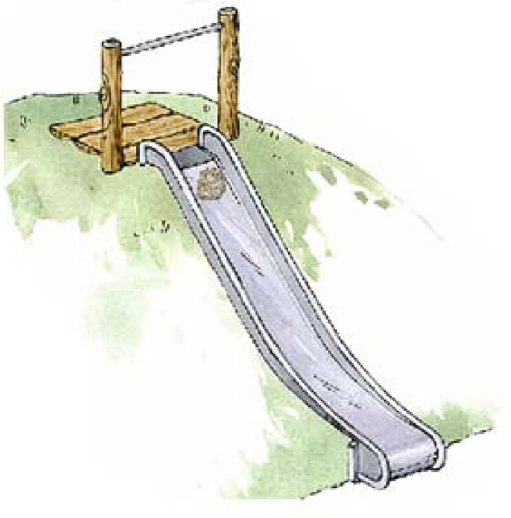

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

دەرسی 29

پەنجەرە

پشت

پیاز(پیواز)

تۆپ

پەنیر

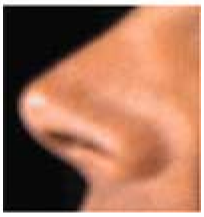

کەپۆ(لووت)

پاپۆڕ

پاوان کچی دادە سەکینە و کاک زاگرۆسە.
پشکۆ کوڕی دادە سەکینە و کاک زاگرۆسە.
دوێنێ دادە سەکینە و کاک زاگرۆس و پاوان و پشکۆ چوونە بازاڕ.
دادە سەکینە جووتێک گوارە و بووکێکی بۆ پاوان کڕی.
پشکۆ تووڕە بوو.
پشکۆ گوتی : ـ بووک بۆ پاوان دەکڕن ، منیش دەمەوێ !
دادە سەکینە پێکەنی و گوتی :
ـ چ خێر بوو پشکۆ ! تۆیش بووکت دەوێ ؟
پشکۆ گوتی: ـ نەخێر من بووکم ناوێ... بووک بۆ پاوان دەکڕن، منیش تۆپ دەکڕم و تۆپم دەوێ.
کاک زاگرۆس تۆپێک و جووتێک کەوشی بۆ پشکۆ کڕی.
کاک زاگرۆس و دادە سەکینە و پشکۆ و پاوان گەڕانەوە.

پاوان و پشکۆ

پاوان بووکی کڕی .
پاوان و دەستەخوشکەکانی بوک بووکێن دەکەن.
پشکۆ تۆپی کڕی .
پشکۆ و دەستە براکانی تۆپ تۆپێن دەکەن.
دادە سەکینە و کاک زاگرۆس سەیری پاوان و پشکۆ دەکەن.

پـ   پ

تـەمرینـی مامۆستا و قوتابـی

پـ پـ پـ پـ پـ پـ
پـ پـ پـ پـ پـ پـ
پـ پـ پـ پـ پـ پـ

پ پ پ پ پ پ
پ پ پ پ پ پ
پ پ پ پ پ پ

تـەمرینـی دەنگ و دەنگبزوێن :

په پا پۆ پێ پێـ پوو پی پیـ پو
په پا پۆ پێ پێـ پوو پی پیـ پو
په پا پۆ پێ پێـ پوو پی پیـ پو

ماموٚستا :

پیتی (پ) دوو جۆره. (پـ)ی بچووک و (پ)ی گەوره.

ئێوه ئەم پیتانەی ژێرەوه دەناسن. کامه پیت جۆری گەوره و بچووکی هەیه، لە خانەی بەرامبەریان دا ئەم نیشانەیه(+) دابنێ.

ۆ	
س	
ش	
د	
ر	
ب	
و	

ا	
گ	
ف	
ق	
ز	
ت	
م	

ج	
چ	
ێ	
ژ	
ک	
ی	
خ	

- پرسیار و وەڵام:

1ـ پشکۆ بۆچی توورە بوو؟

2ـ دادە سەکینە بۆچی پێکەنی ؟

3ـ کاک زاگرۆس و خێزانەکەی بۆ کوێ چوو بوون ؟

4ـ دادە سەکینە چی بۆ پاوان کڕی؟

5ـ ئەگەر تۆپیان بۆ پشکۆ نەکڕیبایە، پشکۆ چی دەکرد ؟

6ـ کاتێک ئەوان گەڕانەوە، پشکۆ دەگەڵ دەستەبراکانی چی کرد؟

7ـ کاتێک ئەوان گەڕانەوە، پاوان دەگەڵ دەستە خوشکەکانی چی کرد ؟

8ـ ئەو دەم کە ئەوان گەڕانەوە، کاک زاگرۆس و دادە سەکینە سەیری چییان کرد ؟

□□

سەیری گۆڕانی ئەم وشانە بکە :

1ـ تۆپ	تۆپێن	تۆپ تۆپێن
2ـ بووک	بووکێن	بووک بووکێن
3ـ باو	باوێن	باو باوێن
4ـ دار	دارێن	دار دارێن
5ـ شەپ	شەپێن	شەپ شەپێن
6ـ شەق	شەقێن	شەق شەقێن
7ـ خەت	خەتێن	خەتێ خەتێن

1ـ کاک زاگرۆس باوکی پاوانه.

2ـ کاک زاگرۆس باوکی پشکۆیه .

3 ـ کاک زاگرۆس باوکی پاوان و پشکۆیه.

4ـ کاک زاگرۆس مێردی داده سەکینەیه.

5ـ داده سەکینه دایکی پاوان و پشکۆیه.

6ـ داده سەکینه ژنی کاک زاگرۆسه.

ـ ئەمانه بزانه :

کوڕ

1ـ پشکۆ و ئازاد برادەرن .

2ـ پشکۆ و ئازاد دەستەبران.

3ـ پشکۆ و ئازاد و ماردین برادەرن.

4ـ پشکۆ و ئازاد و ماردین دەستەبران.

کچ

1ـ پاوان و تارا دۆستن .

2ـ پاوان و تارا دەستەخوشکن.

3 ـ پاوان و تارا و شنه دۆستن .

4ـ پاوان و تارا و شنه دەستەخوشکن.

پشکۆ و پاوان خەوتوون .

پشکۆ و پاوان خەوتوون ، پێت وایە ئەمانەی خوارەوەش دەخەون؟ کامیان دەخەوێ بڵێ (ئا) ، کامیان ناخەوێ بڵێ (نا).
پەنجەرە ...... بەرد ...... سەگ ...... مراوی ..... قەڵەم ..... مامۆستا .....
کەوش (پێڵاو) .... مەیموون ..... چۆلەکە ..... کڵاو ...... دایە ..... نان .....
بابە .... پشیلە .... کاک زاگرۆس ... دادە سەکینە...